

KANCELARIJA UJEDINJENIH NACIJA U ŽENEVI

Visoki komesar za ljudska prava

Telefon +41 (0) 22 917 90 00 i

Telefaks +41 (0) 22 917 90 22

E-mail tb-petitions@ohchr.org

Web stranica www.ohchr.org

Palas des Nations

CH-1211 Geneve 10

Broj: G/SO 215/51 BiH (12)

CE/AB 2022/2011

Sekretarijat UN-a, Kancelarija Visokog komesara za ljudska prava, izražava poštovanje Stalnoj misiji Bosne i Hercegovine pri Kancelariji Ujedinjenih nacija u Ženevi i ima častu prilogu dostaviti (unaprijed neobjavljeni) tekst Mišljenja koje je Komitet za ljudska prava usvojio 30.marta 2015.godine u vezi predstavke broj 2022/2011 koja je Komitetu dostavljena na razmatranje na osnovu Fakultativnog protokola uz Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima u ime gđina. Huseina Hamulića i ostalih.

Generalni Sekretar ima čast da Državi članici skrene pažnju na zapažanje Komiteta u stavu 10. Mišljenja, da su prekršeni članovi 6, 7 i 9, čitati u vezi sa članom 2, stav 3 Pakta u pogledu na Huseina Hamulića; i član 7 Pakta, čitati samostalno ili vezi sa članom 2 stav 3 koji je prekršen u pogledu na autora predstavke. U skladu sa zahtjevom Komiteta navedenom u stavu 12, od Države članice se traži da u roku od 180.dana informiše Komitet o preduzetim mjerama u cilju implementacije Mišljenja.

U prilogu Mišljenja nalaze se dva pojedinačna mišljenja pet članova Komiteta.

U skladu sa ustaljenom praksom, tekst Mišljenja će biti dostupan javnosti.

29.jul 2015.godine

MEĐUNARODNI PAKT O GRAĐANSKIM
I POLITIČKIM PRAVIMA

Distr.: Opšte
29.jul 2015.godine
Original: Engleski

Unaprijed objavljena neredigovana verzija

Komitet za ljudska prava

Predstavka broj: 2022/2011

**Mišljenje usvojeno na 113.sjednici Komiteta
(16.mart- 2.april 2015.godine)**

Podnijeli: Nura Hamulić i Halima Hodžić (zastupajući, Track Impunity Always–TRIAL)

Navodne žrtve: Autori predstavke i gđin. Husein Hamulić (sin i brat)

Država članica: Bosna i Hercegovina

Datum predstavke: 18.novembar 2010.godine (inicijalni podnesak)

Referentni dokument: Odluke Specijalnog izvjestioca 97, Državi članici dostavljene 7.januara 2011.godine (nisu izdate u obliku dokumenta)

Datum usvajanja mišljenja: 30.mart 2015.godine

Predmet: Prisilni nestanak i efikasan pravni lijek

Proceduralna pitanja: Nema ih

Ostala pitanja: Pravo na život, zabrana mučenja i drugih zlostavljanja, sloboda i zaštita osoba, pravo na dostojanstveno i ljudsko ophođenje, priznavanje pravnog subjektiviteta, pravo na efikasan pravni lijek.

Članovi Pakta: 2 (3); 6; 7; 9 i 16

Članovi Fakultativnog protokola: 2

Aneks

Mišljenje Komiteta za ljudska prava na osnovu člana 5 stav 4, Fakultativnog protokola uz Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (110. sjednica)

o

Predstavci broj: 2022/2011*

Podnosioci: Nura Hamulić i Halima Hodžić (zastupa ih advokat, Track Impunity Always-TRIAL)

Navodne žrtve: autori predstavke i gđin. Husein Hamulić (sin i brat)

Država članica: Bosna i Hercegovina

Datum predstavke: 18.novembar 2010.godine (inicijalni podnesak)

Komiteo za ljudska prava, formiran na osnovu člana 28 Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima,

Sastanak od 30. marta 2015.godine,

Nakon što je donio svoje mišljenje o predstavci broj 2022/2011, koje su Komitetu za ljudska prava podnesene od strane Nure Hamulić i Halime Hodžić , prema Opcionom protokolu uz Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima,

Uzevši u obzir sve pismene informacije koje su dostavili autori predstavke i Država članica,

Usvaja sledeće:

Mišljenje prema članu 5, stav 4, Fakultativnog protokola

1. Autori predstavke su Nura Hamulić i Halima Hodžić koje su predstavku dostavile u svoje i u ime svog nestalog sina i brata, gđina. Huseina Hamulića. Državljeni su Bosne i Hercegovine, rođene 14.aprila 1927., 15.marta 1956.i 2.jula 1968.godine. Autori tvrde da je Država prekršila pravo gđina. Huseina Hamulića iz članova 6, 7, 9 i 16, čitati u vezi sa članom 2,stav 3; kao i prava iz člana 7, čitati u vezi sa članom 2, stav 3. Pakta. Autore zastupa advokat. Fakultativni protokol je u Državi članici stupio na snagu 1.juna 1995.godine.

Činjenično stanje kako su ga predstavili autori predstavke

2.1. Događaji su se odigrali tokom oružanog sukoba koji se vodio oko nezavisnosti BiH odnosno, između oružanih snaga Vlade Bosne na jednoj strani, oružanih snaga Bosanskih srba (VRS) i Jugoslovenske Narodne Armije (JNA) na drugoj strani. Oružani sukob je karakterisan kao etničko čišćenje u kojem je stradalo hiljade ljudi, koji su odvođeni u koncentracione logore i nestajali bez traga¹. U periodu od maja do avgusta 1992.godine na području Bosanke Krajine zabilježeno je nekoliko slučajeva nestanka a najviše u području Prijedora, uključujući selo Hambarine.²

2.2. Autori predstavke su živjeli u selu Hambarine. Dana 20.jula 1992.godine, pripadnici Jugoslovenske Narodne Armije (JNA) i paravojnih formacija ušli su u selo i opkolili kuću porodice Hamulić. Gđa. Nura Hamulić, njen suprug, gđin. Husein Hamulić i drugi brat, gđin. Mustafa Hamulić su bili u kući. Kada su vojnici uhvatili gđina. Mustafu Hamulića, gđin. Husein Hamulić se sakrio iza porodične kuće i pobjegao u šumu koja okružuje selo Hambarine. Tri osobe, gđin.T.H., gđin. S.R. i gđin. I.H. koji su se takođe sakrili u šumu, posljedni put su gđina. Huseina Hamulića vidjeli živog. Kako ne bi izgledali sumnjivo, on i ostala tri lica su odlučili da se razvoje. Od tada su sudbina ili boravište gđina. Huseina Hamulića nepoznati. Autori navode da je selo tada bilo pod opsadom JNA i da je gđin. Husein Hamulić pao u ruke pripadnika JNA.

2.3. Autori su u kući ostali još dvije sedmice. Nakon toga, preselili su se u selo Travnik. Sedam dana kasnije, gđa. Hodžić je sa djecom otišla u Sloveniju pa zatim u Finsku. Gđin. Hamulić i njen suprug su ostali u Travniku šest mjeseci. Suprug gđe. Hamulić je lokalnom Crvenom krstu prijavio nestanak njihovih sinova, Mustafe i Huseina Hamulića. Nakon toga su se gđa. Hamulić i njen suprug pridružili gđi. Hodžić u Finskoj odakle je njen suprug stalno kontaktirao Crveni krst kako bi nešto saznao o nestanku njihovih sinova.

2.4. Oružani sukob je okončan krajem decembra 1995.godine odnosno kada je stupio na snagu Okvirni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini³.

2.5. Nakon povratka u Hambarine, dana 1.septembra 2004.godine autori predstavke i ostali članovi porodice su uložili ante mortem upitnik u odnosu na gđina. Huseina i gđina. Mustafe Hamulića pred Međunarodnim Crvenim krstom, Udruženjem Crvenog krsta BiH i Crvenim

---

¹ Autori se pozivaju na izvještaj gđina. Manfreda Nowaka, člana Radne grupe UN za prisilne nestanke (Radna grupa). Poseban proces za nestale osobe na području bivše Jugoslavije, doc. E / CN.4 / 1996/36 od 4. marta 1996.godine, par. 22, 49-60, 67-68, 85 i 88.

*Sljedeći članovi Komiteta su učestvovali u ispitivanju ove predstavke: Yadh Ben Achour, Lazhari Bouzid, Sarah Cleveland, Olivier de Frouville, Yuji Iwasawa, Ivana Jelić, Duncan Muhumuza Laki, Photini Pazartzis, Mauro Policija, Sir Nigel Rodley, Victor Manuel Rodríguez-Rescia, Fabian Omar Salvioli, Dheerujall B. Seetulsingh, Anja Seibert-Fohr, Yuval Shany, Konstantine Vardzelashvili, i Margo Waterval.

Tekst pojedinačnog mišljenja člana Komiteta Anje Seibert-Fohr (saglasno) i izdvojeno mišljenje članova Komiteta Oliviera de Frouville, Mauro Politi, Victor Manuel Rodríguez-Rescia i Fabián Omar Salvioli (delimično izdvojeno) nalazi se u prilogu ovog Mišljenja .

² Autori se pozivaju na Konačni izvještaj u Vijeća sigurnosti, UN Komisije eksperata utvrđene u skladu s Rezolucijom Vijeća sigurnosti 780 (1992), S / 1994/674 / Add.2 (vol. I) od 28. decembra 1994. godine (Izvještaj iz Prijedora).

³ U skladu sa Dejtonskim mirovnim sporazumom, BiH se sastoji od dva entiteta; Federacije BiH i Republike Srpske. Brčko Distrikt je zvanično inaugurisan 8.marta 2000.godine pod suverenitetom i međunarodnom supervizijom.

krstom Federacije BiH i dali im DNK uzorke kako bi se ubrzao proces identifikacije ekshumiranih posmrtnih ostataka koje su forenzičari pronašli. Posmrtni ostaci gđina. Mustafe Hamulića su pronađeni i ekshumirani 2004.godine u masovnoj grobnici u Kljevljanima. Sahranjen je na groblju u Hambarinama.

2.6. Dana 1.novembra 2007.godine, autori su dobili certifikat od Federalne komisije sa nestale osobe u kojem se navodi da se gđin. Husein Hamulić od 20.jula 1992.godine vodi kao nestala osoba na osnovu podataka dobijenih od strane samih počinitelaca, MCK-a, članova porodice i ostalih izvora. Autori navode da bez obzira što su vlasti svjesne nestanka gđina. Huseina Hamulića i bez obzira na pristup relevantnim podacima, nije provedena, po službenoj dužnosti, brza, detaljna, nepristrasna, nezavisna i efikasna istraga kako bi se saznala sudbina ili boravište, i u slučaju njegove smrti, locirali, ekshumirali, identifikovali njegovi posmrtni ostaci u čiju vraćanja istih porodici.

2.7. Dana 19.novembra 2007.godine, gđa. Hamulić je od administrativne službe za boračko-invalidsku zaštitu opštine Prijedor zatražila invalidsku penziju u skladu sa članom 25 Zakona o zaštiti civilnih žrtava rata i članom 190 Zakona o upravnom postupku na osnovu smrti njenog sina gđina. Mustafe Hamulića i na osnovu nestalog sina gđina. Huseina Hamulića.

2.8. Dana 4. marta 2008.godine, autori predstavki su podnijeli zahtjev Komisiji za ljudska prava Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, navodeći povredu članova 3(zabrana mučenja) i 8 (pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života) Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu "Evropska konvencija o ljudskim pravima ") i člana II.3 (b) i (f) Ustava Bosne i Hercegovine. Ustavni sud je odlučio objediniti nekoliko predstavki koje su predali članovi porodica nestalih tako da su se njima dalje bavili kao jednim kolektivnim slučajem.

2.9. Dana 13.maja 2008.godine, Ustavni sud je donio odluku u kojoj se navodi da su podnosioci ovog kolektivnog slučaja oslobođeni od iscrpljivanja domaćih pravnih sredstava pred redovnim sudovima jer "ne postoji specijalizovana ustanova na nivou Bosne i Hercegovine koja efikasno funkcioniše"⁴. Ustavni sud je utvrdio povredu članova 3 i 8 Evropske konvencije o ljudskim pravima zbog nedostatka informacija porodice o sudbini ili boravištu gđina. Huseina Hamulića. Sud je Bosanskim vlastima naložio "da članovima porodice nestalih obezbjedi sve dostupne informacije vezane za nestanak njihovih srodnika tokom rata,...hitno i bez daljeg odlaganja ne kasnije od 30 dana od prijema odluke". Sud je takođe naložio da vlasti osiguraju operativno funkcionisanje institucija koje su formirane u skladu sa Zakonom o nestalim osobama, naime Instituta za nestale osobe, Fonda za podršku porodicama nestalih osoba u BiH (Fond) i Centralne evidencije podataka u BiH, odmah i bez daljeg odlaganja a ne kasnije od 30 dana od datuma donošenja sudske odluke. Od nadležnih institucija je zatraženo da u roku od šest mjeseci od donošenja sudske odluke dostave informacije o preduzetim mjerama za implementaciju odluke.

2.10. Ustavni sud nije prihvatio odluku o pitanju naknade imajući u vidu da je ista pokrivena odredbama Zakona o nestalim osobama koje se odnose na "finansijsku podršku" i formiranje

---

⁴ Autori se pozivaju na presudu Ustavnog suda BiH, *slučaj M.H. i ostali* (Slučaj broj AP-129/04), odluka od 27. maja 2005. godine, paragrafi 37-40 i presudu za *slučaj Fatima Hasić i ostali* (slučaj broj AP 95/07), odluka od 29. maja 2008. godine.

Fonda za podršku porodicama nestalih osoba. Autori tvrde da odredbe o finansijskoj podršci nisu provedene i da još uvijek nije formiran Fond.

2.11. Dana 22.septembra 2008.godine nakon odluke Ustavnog suda, gđa. Hamulić je dobila pismo od INO BiH u kojem se navodi da je njen sin registrovan kao nestala osoba u INO BiH i MKCK-u; da se u saradnji sa državnim tužilaštvom, MUP-om i sigurnosnim agencijama radi na rasvjetljavanju njegove sudbine. Autori predstavke navode da INO BiH nije dostavio relevantne informacije o preduzetim mjerama za rasvjetljavanje sudbine ili boravišta nestalog niti o sankcionisanju i krivičnom gonjenju onih koji su odgovorni.

2.12. Istekli su rokovi koje je Ustavni sud naveo u odluci a relevantne institucije nisu obezbjedile informacije o sudbini ili boravištu žrtava niti su sudu dostavile informacije o mjerama koje su preduzete u cilju implementacije odluke. Autori navode da je gđa. Hamulić nekoliko puta slala pisma različim predstavnicima vlasti ali do momenta podnošenja predstavke Komitetu, nije dobila nikakve nove informacije od INO BiH niti od bilo kojih drugih institucija koje su uključene u proces traženja i istrage sudbine ili boravišta nestalih osoba.

2.13. Dana 27.januara 2009.godine, administrativna služba Službe za boračko-invalidsku zaštitu Opštine Prijedor gđi. Hamulić je odobrila invalidninu u iznosu od 140 KM.⁵ invalidninu prima od 1.oktobra 2007.godine.

2.14. Dana 18.avgusta 2010.godine, gđa. Hamulić se obratila Ustavom sudu sa zahtjevom da sud konstatuje da vlasti nisu implementirale odluku od 13.maja 2008.godine u skladu sa članom 74.6 Pravilnika. Do momenta podnošenja predstavke Komitetu, nije dobila nikakav odgovor Ustavnog suda niti su vlasti preduzimale bilo kakve radnje. Autori predstavke navode da je ova invalidnina oblik socijalne pomoći i zato se ne može smatrati da je odgovarajuća mjera odštete za pretrpljene povrede njihovih prava.

2.15. Što se tiče obaveza navedenih u članu 5 stav 2(b) Fakultativnog protokola, autori predstavke navode da nisu imali efikasan pravni lijek, što je i Ustavni sud zaključivši da podnosioci kolektivnog slučaja nisu imali mogućnost iscrpljivanja domaćih pravnih sredstava kako bi zaštitili svoja prava.⁶ U smislu člana VI (4) Ustava, odluka Ustavnog suda od 13.maja 2008.godine smatra se konačnom i obavezujućom. Samim tim, oni nemaju bilo koji drugi efikasan pravni lijek koji bi iscrpili. Što se tiče gđe. Hodžić, navodi se da se ona nije zvanično obratila Sudu nego da se pojavljuje kao podrška majci i da u ime majke preduzima sve radnje jer majka nije u mogućnosti da prati procedure i bez njene podrške ona je nemoćna; nije imala efikasan pravni lijek kako je Ustavni sud i naveo.

2.16. Što se tiče prihvatljivosti predstavke *ratione temporis*, autori navode, iako su se događaji desili nakon stupanja na snagu Fakultativnog protokola za Državu članicu, da je prisilni nestanak osobe sam po sebi kontinuiran zločin kojim se krši nekoliko ljudskih prava⁷ a koja se nastavljaju

---

⁵ Prema navodima autora, 70 evra.

⁶ Autori se pozivaju na presudu Ustavnog suda BiH, *slučaj M.H. i ostali*, zabilješka 4, paragraf 37.

⁷ Autori se pozivaju na sudske prakse međunarodnih sudova i tijela, kao i na član14.2 Nacrta članova o odgovornosti država za međunarodne protupravne akate, usvojen od strane Komisije za međunarodno pravo na 53. sjednici (doc. A / 56710) i Rezoluciju Generalne skupštine broj 56/83, od 12. decembra 2001.godine,pogledati, između ostalog, Evropski sud za ljudska prava (ECHR), slučaj *Varnava i drugi protiv Turske*, presuda Velikog vijeća od 18.

kršiti sve dok se ne žrtva ne pronađe. U slučaju autora predstavke, domaće vlasti, uključujući Ustavni sud, gdina. Huseina Hamulića su karakterisale nestalim. Nadalje, vlasti nisu implementirale odluku Ustavnog suda od 13.maja 2008.godine a Tužilaštvo nije preduzelo mjere kako bi se sankcionisali oni koji su doveli do ovog neuspjeha.

Žalba

3.1. Autori predstavke ponavljaju da je gdn. Husein Hamulić žrtva prisilnog nestanka od strane vojske JNA, da je prisilni nestanak produženi zločin, i u ovom slučaju, odnosi se na kršenje članova 6;7;9 i 16, čitati u vezi sa članom 2 stav 3 Pakta. Autori ističi da su od 20.jula 1992.godine njegova sudbina ili boravište nepoznati i da se njegov nestanak dogodio tokom širokog i sistematičnog napada na civilno stanovništvo. Činjenica da je zadnji put viđen živ u šumi pored Hambarina, oblast koju je kontrolisala vojska JNA i paravojne formacije koje su provodile etničko čišćenje, dovodi do zaključka da je bio u životnoj opasnosti i riziku od nepopravljive štete nad ličnim integritetom i životom.

3.2. Uprkos naporima autora predstavke, nisu dobili nikakve relevantne informacije o uzrocima ili okolnostima nestanka gdina. Hamulića. Iako su njegov nestanak prijavili institucijama koje se bave pitanjem nestalih kao i vlastima koje imaju pristup relevantnim informacijama vezanim za ovaj slučaj, nije provedena, po službenoj dužnosti, brza, nepristrasna, detaljna i nezavisna istraga o njegovoj sudbini ili boravištu; a u slučaju njegove smrti, njegovi posmrtni ostaci nisu locirani, ekshumirani, identifikovani i vraćeni njegovoj porodici; niko nije saslučan, istražen ili osuđen za njegov prisilni nestanak.

3.3. Autori smatraju da je Država u obavezi da istraži sve slučajeve prisilnog nestanka i da obezbjedi informacije o sudbini ili boravištu nestalih. Pozivaju se na izvještaj Radne grupe za prisilne i nevoljne nestanke (WGEID) u kojem se navodi da je primarna odgovornost za provođenje ovih zadataka na vlastima kojima je u nadležnosti bavljenje pitanjima masovnih grobnica⁸. Autori dalje navode da Država članica ima odgovornost za provođenje brze, nepristrasne, detaljne i nezavisne istrage kršenja više ljudskih prava, kao što su prisilni nestanak, mučenje i proizvoljno ubistvo. Generalno, obaveza za provođenje istrage takođe se primjenjuje u slučajevima ubistva i ostalim djelima koja utiču na uživanje ljudskih prava stoji na Državi. U ovakvim slučajevima, obaveza istrage proističe iz dužnosti Države da zaštiti svakog pojedinca koji je u njenoj nadležnosti od djela koja čine pojedinci ili grupe pojedinaca a koja utiču na uživanje ljudskih prava.⁹

---

septembra 2009.godine, par. 136-148; Inter-američki sud za ljudska prava (IACHR), *Goiburu i drugi protiv Paragvaja*, presuda od 22. septembra 2006. godine, serija C No. 153.; IACHR, *Radilla Pacheco protiv Meksika*, presuda od 23. novembra 2009. godine, serija C broj 209, par. 23-24; WGEID, Opšti komentar broj 9. (2010) o prisilnom nestanku kao kontinuiranom zločinu, dostupan na <http://www2.ohchr.org/english/issues/disappear/docs/GC-EDCC.pdf> -International Convention for the Protection of all Persons against Enforced Disappearance, član. 8, stav 1; Predstavka broj 400/1990, *Mónaco de Gallicchio v. Argentina*, Mišljenje usvojeno 3.aprila 1995.godine, stav 10.4.

⁸ Pogledajte izvještaj Manfreda Nowaka, stručni član Radne grupe, fusnota 1, par. 78.

⁹ Pogledajte, Komitet za ljudska prava, Opšti komentar broj 31. (2004) o prirodi opšte zakonske obaveze nametnute državama članicama Pakta, par. 8, službene evidencije Generalne skupštine sa 51.sjednice, dodatak broj 40, vol. I (A / 59/40 (tom I).), Aneks III; kao i IACHR, *Chitay Nech i drugi protiv Gvatemale*, presuda od 25. maja 2010. godine, serija C broj 212, par. 89; IACHR, *Velasquez Rodriguez protiv Hondurasa*, presuda od 29. jula 1988. godine, serija C broj 4, par. 172; ESLJP, *Demiray protiv Turske*, predstavka broj 27308/95, presuda od 21. novembra 2000. godine,

3.4. Autori predstavke se pozivaju na odluku Komiteta prema kojoj je osnovna dužnost Države članice da preduzme adekvatne mjere kako bi zaštitila život pojedinca¹⁰. U slučaju prisilnog nestanka, Država članica je u obavezi da provede istragu i da počinioc dovede pred lice pravde. U svjetlu okolnosti nestanka gđina. Hamulića, autori su mišljenja da Država nije provela efikasnu i detaljnu istragu u ovom slučaju (pogledati 3.1 i 3.2 iznad) čime se gđinu. Hamulići krši pravo na život, u skladu sa članom 6, čitati u vezi sa članom 2, stav 3 Pakta.

3.5. Autori dalje navode sudsku praksu Komiteta prema kojoj prisilni nestanak sam po sebi predstavlja oblik mučenja¹¹ (pogledati 3.1 i 3.2 iznad) o kojem Država članica još uvijek nije provela istragu kako bi se identifikovali, procesuirali, osudili i sankcionisali oni koju odgovorni u ovom predmetu. Autori smatraju da se navedeno odnosi na kršenje prava iz člana 7, čitati u vezi sa članom 2 stav 3 Pakta u odnosu na gđina. Hamulića.

3.6. Gđin. Hamulić je takođe žrtva kršenja prava navedenih u članu 9 Pakta. Okolnosti njegovog nestanka (pogledati 3.1 iznad) dovode do prepodpostavke da je zarobljen od strane pripadnika vojske JNA. Međutim, njegov pritvor nije zaveden u službene registre a njegova porodica ga nikad više nije vidjela. Nikada nije bio optužen za zločin, niti je doveden pred sud niti bilo koje zakonodavno tijelo. Nije bio u mogućnosti da učestvuje u sudskim procedurama kako bi zatražio predočavanje razloga za pritvor. Kako Država članica nije dostavila objašnjenje niti je učinila napore da utvrdi njegovu sudbinu, autori predstavke smatraju da je Država članica prekršila član 9, čitati u vezi sa članom 2 stav 3 Pakta.

3.7. Autori se pozivaju na sudsku praksu Komiteta prema kojoj prisilni nestanak može predstavljati ne priznavanje žrtve u zakonu ukoliko je ta žrtva zadnji put kada je viđena bila u rukama vlasti Države članice i ukoliko su naponi rodbine da dobije efikasan pravni lijek bili sistematično odbijani¹². U ovom slučaju, nemogućnost državnih vlasti da provedu istragu dovodi do toga da gđin. Hamulić od jula 1992.godine nema zakonsku zaštitu. Država članica je odgovorna za kontinuirano kršenje člana 16, čitati u vezi sa članom 2 stav 3. Pakta.

3.8. Pritvor gđina. Hamulića nije poznat vlastima što znači da nema pristupa efikasnom pravnom lijeku. Uprkos naporima, autori predstavke nisu uspjeli dobiti relevantne informacije o slučaju ili okolnostima nestanka njihovog srodnika niti je Država provela detaljnu istragu (pogledati 3.2.iznad). Štaviše, Ustavni sud navodi da nema specijalizovane institucije koja je u mogućnosti da provede efikasnu i detaljnu istragu o nestanku osoba tokom oružanog sukoba. Autori navode da je Država prekršila prava gđina. Hamulića navedena u članovima 6, 7, 9 i 16 svaki čitati u vezi sa članom 2 stav 3 Pakta.

---

par. 50; ESLJP, *Tanrikulu protiv Turske*, predstavka broj 23763/94, presuda od 8. jula 1999.godine, par. 103; i ESLJP, *Ergi protiv Turske*, predstavka broj 23818/94, presuda od 28. jula 1998.godine, par. 82.

¹⁰ Predstavka broj 84/1981, *Dermitt Barbato protiv Urugvaja*, Mišljenje usvojeno 21. oktobra 1982. godine, par. 10.

¹¹ Predstavka broj 449/1991, *Mojica protiv Dominikanska Republika*, Mišljenje usvojeno 10. avgusta 1994. godine, par. 5.7; Broj 1327/2004, *Grioua protiv Alžira*, Mišljenje usvojeno 16. avgusta 2007. godine, par. 7.6; Broj 1495/2006, *Zohra Madoui protiv Alžira*, Mišljenje usvojeno 1. decembra 2008. godine, par. 7.4.

¹² Predstavka broj 1495/2006, *Zohra Madoui protiv Alžira*, Mišljenje usvojeno 1. decembra 2008. godine, par. 7.7; Broj 1327/2004, *Grioua protiv Alžira*, Mišljenje usvojeno 16. avgusta 2007. godine, par. 7.9.

3.9. Autori dalje navode da su i sami žrtve kršenja člana 7 čitati samostalno i u vezi sa članom 2 (3) Pakta. Izloženi su duševnoj boli i patnji zbog prisilnog nestanka njihovog srodnika, kao i zbog toga što se vlasti ovim pitanjem bave više od 20.godina. Uprkos naporima, sudbina ili boravište njihovog srodnika ostaju nepoznati a u slučaju da mrtav, njegovi posmrtni ostaci nisu vraćeni porodici čime se dalje produžava njihova agonija i frustracija jer ne mogu pristojno da ga sahrane. Slali su dopise različitim institucijama ali nikada nisu dobili neku značajnu informaciju. Autori ističu da vlasti nisu implementirale odluku Ustavnog suda od 13.maja 2008.godine; posebno Zakon o nestalim osobama odnosno nije formiran Fond za podršku prodicama tako da porodice nestalih ne dobijaju adekvatnu reparaciju. Čutanje državnih vlasti predstavlja nehumano ponašanje.

3.10. Autori apeluju na Komitet da Državi članici preporuči sledeće: (a) da provede nezavisnu istragu, kao prioritet, o prisilnom nestanku sudbini ili boravištu njihovog srodnika i da, u slučaju da je mrtav, njegove posmrtne ostatke, lociraju, ekshumiraju identifikuju i vrate porodici; (b) da počiniocima prisilnog nestanka, dovede pred nadležne civilne vlasti na suđenje, sankcionisanje i da javno iznese rezultate ovih mjera; (c) da se autorima obezbjedi potpuna zadovoljština i brza, pravična i adekvatna odšteta; i (d) osigura da mjere zadovoljštine, usvojene u korist autora, pokriju materijalnu i moralnu štetu i obuhvati mjere u cilju restitucije, rehabilitacije, zadovoljštine i garancije za neponavljanje djela. Posebno, Država mora priznati svoje međunarodne obaveze, povodom javne svečanosti, u prisustvu vlasti koje će uputiti zvanično izvinjenje; Država će imenovati jednu ulicu ili će izgraditi jedan spomenik ili spomen ploču u Hambarinama kao sjećanje na sve žrtve prisilnog nestanka tokom oružanog sukoba i na žrtve etničkog čišćenja koje se dogodilo u selu. Takođe, Država će obezbijediti medicinsku i psihološku njegu odmah i besplatno, putem svojih specijalizovanih institucija i dati im pristup besplatnoj pravnoj pomoći, kada je to potrebno, kako bi im obezbijedila dovoljno dostupnih i efikasnih pravnih lijekova. Kao garancija za neponavljanje, Država će, što je moguće prije, uspostaviti edukativne programe o međunarodnim ljudskim pravima i međunarodnom humanitarnom zakonu za sve članove vojske, bezbjednosne jedinice i sudstvo;

Izjašnjenje Države članice o prihvatljivosti i meritumu

4.1. Dana 25.marta 2011.godine, Država je diplomatskom notom dostavila izjašnjenje o prihvatljivosti i meritumu. Poziva se na pravni okvir koji je sačinjen u decembru 1995.godine s ciljem procesuiranja ratnih zločina u posle ratnom period. Dalje se navodi da je u decembru 2008.godine usvojena strategija za rješavanje ratnih zločina čiji je cilj rješavanje najkompleksnijih ratnih zločina u period od sedam godina i ostalih ratni zločina u roku od 15.godina od usvajanja strategije. Nadalje, Država se poziva na usvajanje Zakona o nestalim osobama 2004.godine, formiranje Instituta za nestale osobe, s ciljem unaprijeđenja procesa traženja nestalih osoba i identifikacije posmrtnih ostataka. Takođe navodi da je od skoro 32.000 nestalih osoba tokom rata, 23.000 osoba pronađeno a 21.000 identifikovano.

4.2. U aprilu 2009.godine, u okviru Instituta je formirana regionalna kancelarija i organizacione jedinice u Sarajevu. Država navodi da je su taj način stvoreni su uslovi za brži i efikasniji proces traženja nestalih osoba na teritoriji Bosanske Krajine, a time i Opštine Prijedor. Njihovi istražioc i svakodnevno su na terenu radi prikupljanja informacija o potencijalnim masovnim grobnicama i uspostavljanja kontakata sa svjedocima. U periodu od 1998. godine do danas izvršeno ekshumiranje iz 721. grobnice i reekshumirano 48. grobnica uključujući one u Opštini Prijedor

gdje se možda nalaze ostaci gđina. Hamulića. Isto tako naglašeno je da su Tužilaštvu Bosne i Hercegovine podnijeli dva zahtjeva za probno kopanje ili ekshumaciju na lokalitetu Hambarine – Čopići.

4.3. Država navodi da, prema navodima iz Opštine Prijedor, autori predstavke nisu podnijeli nikakav zahtjev i zbog toga nemaju informacije koje se tiču njihovog slučaja. Pravobranilaštvo RS nema informacija koje se tiču ovog slučaja.

Komentari autora na izjašnjenje Države članice

5.1. Autori predstavke su dana 12.maja 2011.godine dostavili komentare na izjašnjenje Države članice. Pozivaju se na Opšti komentar Radne grupe za prisilne i nevoljne nestanke UN-a WGEID-a da je prisilni nestanak produženo krivično djelo.¹³ Smatraju da se Država članica ne protivi da se ova predstavka proglasi prihvatljivom i u suštini priznaje osnovanost navoda koji su sadržani u pomenutoj predstavi. Autori dalje smatraju da Država članica u svojim zapažanjima potvrđuje činjenicu da se gđin. Husein Hamulić trenutno vodi kao nestala osoba i navodi da nije utvrđeno podudaranje na pokrenutom on-line alatu koji je postavila Međunarodna komisija za nestale osobe. Naime, proces traženja je još uvijek otvoren i sudbina i boravište gđina. Huseina Hamulića još uvijek sa sigurnošću nisu utvrđeni. S tim u vezi, vlasti Bosne i Hercegovine su još uvijek u obavezi da bez odlaganja utvrde njegovu sudbinu i boravište; da tragaju, i da u slučaju njegove smrti, pronađu i porodici vrate njegove posmrtno ostatke; i da kažu istinu koja se tiče okolnosti prisilnog nestanka, napretka i rezultata istrage i sudbine njihovog voljenog; i da im garantuju obeštećenje za navedena kršenja.

5.2. Autori predstavke bi željeli da naglase da ih do sada niko nije kontaktirao, niti njih niti očevidce događaja koji je doveo do prisilnog nestanka, iz Regionalne kancelarije u Istočnom Sarajevu niti iz Područne kancelarije u Sarajevu a uvjereni su da bi bili u poziciji da daju informacije ovim kancelarijama koje bi mogle biti korisne za njegovo pronalaženje¹⁴. Dalje navode da se Država u izjašnjenju poziva na opšte reference, postojanje masovnih grobnica i nedostatak preciznih informacija o tome gdje bi se njihov srodnik mogao nalaziti. Da li to što je Institut spomenuo lokaciju Hambarine-Čopići znači da Institut ima raloga da vjeruje da bi se posmrtni ostaci gospodina Huseina Hamulića tu mogli nalaziti ili je to uopšteno pozivanje samo radi postojanja masovnih grobnica baš na tom mjestu. Zaista, ako se Institut oslanja na pouzdane informacije prema kojima bi se posmrtni ostaci gospodina Huseina Hamulića mogli naći na gore pomenutim lokacijama, autori predstavke bi o tome trebali biti obaviješteni bez daljeg odlaganja i trebali bi biti povezani sa cijelim procesom pronalaženja, eshumacije i identifikacije posmrtnih ostataka.

5.3. Autori dalje smatraju da veliki broj ratnih zločina ne oslobađa vlasti Bosne i Hercegovine od njihove dužnosti da sprovedu brzu, nepristrasnu i nezavisnu i detaljnu istragu o slučajevima kršenja ljudskih prava i od redovnog informisanja rodbine žrtava o napretku i rezultatima pomenutih istraga. Iako je prisilni nestanak gđina. Hamulića prijavljen vlastima na vrijeme, autori još nisu kontaktirani niti su dobili bilo kakve povratne informacije. U tom smislu autori

---

¹³ A/HRC/16/48, par 1-2 i 7-8.

¹⁴ Autori se pozivaju na A / HRC / AC / 6/2 par. 53, 56 i 80-97; i komentar Radne grupe za prisilne nestanke o pravu na istinu u odnosu na prisilni nestanak, par. 4.

predstavke ponavljaju da članovi porodica nestalih osoba trebaju blisko biti upoznati sa istragama. Posebno, trebali bi biti redovno informisani o procesu istrage i rezultatima iste kao i o tome da se li možda očekuju suđenja¹⁵.

5.4. Autori smatraju da je nedovoljna implementacija Državne strategije za ratne zločine stoga se ne može smatrati da samo usvajanje Državne strategije za ratne zločine ne može da opravda nedostatak informacija porodicama nestalih osoba o napretku i rezultatima istrage o slučajevima nestanka njihovih voljenih i neaktivnosti organa u pitanju. Autori dalje navode da usvajanje Strategije tranzicijske pravde ne može zamijeniti pristup pravdi i naknadu za žrtve teških kršenja njihovih prava i prava njihovih porodica.

5.5. U svjetlu navoda Države članice vezanih za Zakon o nestalim osobama, autori ponavljaju da je prošlo nekoliko godina od usvajanja pomenutog zakona a neke od krucijalnih odredaba, kao što je formiranje Fonda, još uvijek nisu implementirane. Nadalje, postoji nekoliko međunarodnih institucija koje su potvrdile da i samo formiranje Fonda neće biti dovoljna garancija za integralnu reparaciju srodnicima nestalih osoba¹⁶.

Dalje izjašnjenje Države članice o prihvatljivosti i meritumu

6.1. Dana 4.jula 11.i 17.avgusta 2011.godine, Država članica je dostavila dalje izjašnjenje o prihvatljivosti i meritumu u kojem je ponovila svoje izjašnjenje, naglašavajući napore ka utvrđivanju sudbine i boravišta svih nestalih osoba u BiH, uključujući i u Opštini Prijedor. Navodi se su kapaciteti još uvijek nedovoljni kako bi se u kratkom vremenskom periodu riješili svi neriješeni predmeti. Dalje se navodi da nije došlo do promjene u slučaju Hamulić. Pravobranilaštvo Republike Srpske je informisalo da zamjenik glavnog tužioca u Prijedoru ne posjeduju nikakve podatke o predmetnom slučaju i nisu u mogućnosti dostaviti traženo mišljenje. Isto tako, Tužilaštvo BiH je navelo da nije evidentiran krivični predmet koji se odnosi na nestanak gđina. Huseina Hamulića niti je zaveden predmet u kojem je imenovani naveden kao žrtva.

6.2. Što se tiče navoda autora o tome da su zaprimili informaciju o statusu slučaja gđina. Hamulića, Država članica navodi da je Tužilaštvo BiH uspostavilo centralnu bazu podataka svih preostalih slučajeva ratnih zločina kako je predviđeno u Strategiji za rješavanje ratnih zločina.

6.3. Država članica navodi da Zakon o utvrđivanju i načinu izmirenja unutrašnjeg duga RS¹⁷ propisuje nadležnosti suda i drugih organa za postupanje u predmetima ostvarivanja prava na naknadu materijalne i nematerijalne štete u slučaju nestanka osoba. Zatim, da Vlada RS preduzima sve korake kako bi ubrzala proces traženja nestalih osoba.

---

¹⁵ Autori se pozivaju na opšti komentar Radne grupe za prisilne nestanke o pravu na istinu u odnosu na prisilni nestanak, par.3, kao i Izvještaj Radne grupe: Misija u Bosni i Hercegovini, A/HRC/16/48 /Add.1 (16. decembar 2010.godine), par. 34, 63-64.

¹⁶ Autori se pozivaju na zaključke Komiteta protiv torture o Bosni i Hercegovini, CAT/C/BIH/CO/2-5, od 19. novembra 2010. godine, par.18, kao i Izvještaj Radne grupe: Misija u Bosni i Hercegovini, A/HRC/16/48/Add.1, par. 39-48.

¹⁷ Naziv Zakona je dostavila Država članica.

6.4. U dopisu od 7.jula 2011.godine, iz INO BiH su naveli da se čine napori ka pronalaženju nestalih osoba na teritoriji Bosanske Krajine i da će rodbina gdina. Hamulića biti kontaktirana u budućnosti kako bi im dostavili informacije o njihovom slučaju.

Dodatne infomacije autora predstavke

7.1. Dana 9.septembra 2011.godine, autori su Komitetu dostavili dodatne informacije. Autori predstavke smatraju da informacije sadržane u daljem izjašnjenju ne sadrže ništa novo u vezi prihvatljivosti i merituma njihove predstavke. Nadalje, u izjašnjenju se navodi da vlasti Države članice nemaju nikakve nove informacije koje bi pomogle u rasvjetljavanju sudbine ili boravišta gdina. Hamulića niti pružaju bilo kakve značajne indikatore u smislu preduzetih koraka u cilju implementacije obaveza sadržanih u Paktu. Naprotiv, vlasti Bosne i Hercegovine prepoznaju vremenska ograničenja, na primjer, u procesu identifikacije, istrage, suđenja i procesuiranja onih kojih koji su odgovorni za njegov nestanak.

7.2. Autori ponavljaju komentare vezane za nedovoljnu implementaciju Zakona o nestalim osobama iako je stupio na snagu 17.novembra 2004.godine. Do momenta dostavljanja daljeg izjašnjenja Komitetu, Fond nije bio formiran.

Pitanja i procedure pred Komitetom

Razmatraje prihvatljivosti

8.1. Prije razmatranja bilo kog odštetnog zahtjeva sadržanog u predavci, Komitet mora, u skladu s članom 93 Poslovnika, odlučiti da li je slučaj privatljiv u skladu sa Fakultativnim protokolom.

8.2. Komitet je utvrdio, kako to propisuje član 5, stav 2 Fakultativnog protokola, da ista stvar nije predmet razmatranja u nekom drugom postupku međunarodne istrage ili rješavanja, te da su autori iscrpili sva raspoloživa domaća pravna sredstva.

8.3. Komitet napominje da Država članica nije osporila prihvatljivost predstavke, te da su navodi autora u vezi kršenja prava gdina. Huseina Hamulića iz članova 6, 7, 9, i 16 u vezi s članom 2 stav 3 Pakta i člana 7 u vezi s članom 2 stav 3. Pakta dovoljno obrazloženi u svrhu prihvatljivosti. Pošto su ispunjeni svi uslovi za prihvatljivost, Komitet je proglasio predstavku prihvatljivom i započeo sa ispitivanjem njene osnovanosti.

Ispitivanje osnovanosti predstavke

9.1. Komitet je razmotrio slučaj u svjetlu svih informacija koje su mu stavile na raspolaganje strane u postupku, kao što je predviđeno članom 5, stav 1 Fakultativnog protokola.

9.2. Komitet je razmorio navode autora predstavke da je dana 20.jula 1992.godine gđin. Husein Hamulić pobjegao u šumu koja okružuje selo Hambarine i da je tada zadnji put viđen živ; zatim da je ta teritorija bila pod kontrolom pripadnika vojske JNA i paravojnih formacija koje su provodile operaciju etničkog čišćenja; da se nestanak desio tokom sistematičnog napada na civilno stanovništvo; i da se zbog navedenog rađa osnovana sumnja da je imenovani žrtva

prisilnog nestanka od strane pripadnika vojske JNA od jula 1992.godine. Nije provedena brza, nepristrasna, temeljita i nezavisna istraga da bi se rasvijetlila njegova sudbine i mjesto gdje se nalazi niti su počinio dovedeni pred lice pravde. Komitet, u ovom smislu, podsjeća na svoj Opšti komentar 31. (2004) o prirodi opšte zakonske obaveze koja je nametnuta Državama članicama Pakta, prema kojoj neuspjeh Države članice da istraži navode o povredama i neuspjeh Države potpisnice da privede licu pravde počinitelje određenih povreda (posebno počinitelje mučenja i sličnih okrutnih, nečovječnih i ponižavajućih postupaka, pogubljenja po skraćenom postupku i arbitrarnih ubijanja i prisilnih nestanaka) mogu sami po sebi dovesti do odvojenog kršenja Pakta.

9.3. Autori predstavke ne tvrde da je Država članica direktno odgovorna za prisilni nestanak njihovog sina i brata. I zaista, autori navode da je nestanak na teritoriji Države članice iniciran od strane pripadnika vojske JNA. Komitet primjećuje da pojam "prisilni nestanak" može da se koristi u proširenom smislu, da se odnosi i na nestanke do kojih su dovele snage koje su nezavisne ili neprijateljske u odnosu na Državu članicu, osim na nestanke koji se mogu pripisati Državi članici¹⁸. Komitet primjećuje da Država članica ne odbija da ove događaje karakteriše kao prisilni nestanak.

9.4. Komitet prima k znanju informaciju Države članice da je uložila značajan napor na opštem nivou u pogledu na više od 30.000 slučajeva prisilnog nestanka koji su se dogodili za vrijeme sukoba. Naime, Ustavni sud je utvrdio da su vlasti odgovorne za istragu nestanka srodnika autora, uključujući Huseina Hamulića (pogledati tačku 2.9 iznad); uspostavljeni su domaći mehanizmi koji se bave prisilnim nestancima i drugim predmetima ratnih zločina (pogledati 4.2.iznad).

9.5. Bez predrasuda o obavezama Države članice Komitet podsjeća na svoju praksu u rješavanju predstavki prema kojoj je obaveza da se istraže navodi o prisilnim nestancima i da se krivci izvedu pred lice pravde i prepoznaje sve teškoće sa kojima se Država članica susreće tokom istrage zločina koji su navodno počinjeni na njenoj teritoriji od strane neprijateljskih oružanih snaga. Stoga, priznajući težinu nestanka i patnju autora zbog sudbine njihovog supruga i oca koja još uvijek nije razjašnjena i to što počinio nisu dovedeni pred lice pravde, to ipak nije dovoljno za utvrđivanje kršenja člana 2 stava 3 Pakta u posebnim okolnostima ove predstavke.

9.6. Nadalje, autori tvrde da ih, od vremena podnošenja njihove predstavke, gotovo 18 godina nakon nestanka njihovog supruga i oca na mjestu za koje se zna da se desio prisilni nestanak na sistematičan način, a više od 2 godine nakon presude Ustavnog suda, od 13.maja 2008.godine, istražne vlasti ih nisu kontaktirale s ciljem informisanja o osumnjičenim počiniojcima djela prisilnog nestanka Huseina Hamulića. Dana 18.avgusta 2010.godine, autori predstavke su Ustavnom sudu poslali zahtjev da donese odluku u kojoj će utvrditi da vlasti nisu implementirale odluku od 13.maja 2008.godine; međutim, Ustavni sud nije donio odluku a vlasti nisu preduzele nikakve aktivnosti za rješavanje njihovog slučaja. Država članica je dostavila opšte informacije koje se odnose na njene napore za utvrđivanje sudbine ili boravišta nestalih osoba i procesuiranju

---

¹⁸ Uporediti član 7, stav 2 (i), Rimskog statuta Međunarodnog krivičnog suda (definisane prisilnog nestanka i nestanka koji provode političke organizacije), s članovima 2. i 3. Međunarodne konvencije o zaštiti svih osoba od prisilnog nestanka (razliku između prisilnih nestanaka koje provodi država ili osobe ili grupe koje djeluju sa njihovim dopuštanjem, podrškom ili pristankom, i slične radnje koje provode osobe ili grupe koje djeluju bez takvog odobrenja, podrške ili pristanka); i pogledati predstavku broj 1956/2010, Durić protiv Bosne i Hercegovine, Mišljenje usvojeno 16. jula 2014. godine, par. 9.3

počinioca. Ipak, ni autorima ni Komitetu nije dostavila specifične i relevantne informacije koje se odnose na korake koji su preduzeti u slučaju Huseina Hamulića s ciljem utvrđivanja njegove sudbine, boravišta, i, u slučaju smrti, lociranja njegovih posmrtnih ostataka. Komitet zapaža da Država članica ima ograničene i više opšte informacije vezane za ovaj slučaj. Komitet smatra da vlasti koje se bave istragom prisilnih nestanaka, porodicama nestalih moraju omogućiti da daju doprinos istragama a što se tiče informacija vezanim za istragu, iste moraju biti dostupne porodicama. Takođe uzima u obzir patnje i bol autora predstavke koji su prouzrokovani zbog nastavka osjećaja nesigurnosti nastalog zbog nestanka njihovog srodnika. Komitet zaključuje da činjenice koje su pred njim ukazuju da je Država članica izvršila povredu članova 6, 7 i 9 u vezi sa članom 2, stav 3 Pakta u odnosu na Huseina Hamulića i člana 7, čitati samostalno i u vezi sa članom 2 stav 3 Pakta u odnosu na autore.

9.7. U svjetlu gore navedenih saznanja, Komitet neće odvojeno ispitivati navode autora prema članu 16 čitati u vezi sa članom 2 stav 3 Pakta¹⁹.

10. Postupajući u skladu sa članom 5, stav 4 Fakultativnog protokola uz Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, Komitet za ljudska prava je mišljenja da je Država članica postupila u suprotnosti sa članovima 6, 7 i 9 u vezi sa članom 2 stav 3 Pakta u odnosu na Huseina Hamulića; i članom 7 samostalno i u vezi s članom 2, stav 3 u odnosu na autore predstavke.

11. U skladu sa članom 2, stav 3 Pakta, Država članica je obavezna da autorima predstavke obezbijedi zadovoljštinu uključujući (a) nastavljanje napora na utvrđivanju sudbine Huseina Hamulića ili mjesta gdje se nalazi, kao što je propisano Zakonom o nestalim osobama iz 2004. godine kao i da istražni organi što je prije moguće obavijeste autore da daju informacije koje bi mogle pridonijeti istrazi; (b) nastavljanje napora za privođenje pravdi onih koji su odgovorni za nestanak bez nepotrebnog odgađanja, kako je propisano Državnom strategijom za ratne zločine; i (c) obezbjeđivanje adekvatne naknade. Država članica je takođe obavezna da spriječi slične prekršaje u budućnosti i mora obezbijediti, naročito, da informacije o istragama prisilnih nestanaka budu dostupne porodicama nestalih osoba.

12. Imajući na umu da je, postavši jedna od potpisnica Fakultativnog protokola, Država članica priznala nadležnost Komiteta koji utvrđuje da li je došlo do povrede Pakta i da je, na osnovu člana 2 Pakta, Država članica preuzela obavezu da svim osobama na njenoj teritoriji i svim osobama koje su u njenoj nadležnosti osigura prava priznata u Paktu, te da osigura efikasnu zadovoljštinu, kada se utvrdi da je došlo do povrede, Komitet želi da od Države članice, u roku od 180 dana, dobije informacije o preduzetim mjerama za realizaciju ovog mišljenja. Od Države članice se takođe traži da objavi ovo mišljenje, te da ga široko distribuiše na sva tri službena jezika Države članice.

---

¹⁹ Pogledajte Selimović i drugi protiv Bosne i Hercegovine, par. 12.8.

Dodatak 1

[Original: Engleski]

Pojedinačno mišljenje članice Komiteta Anje Siebert-Fohr (Saglasno)

1. Glavno pitanje u ovom predmetu je u kojoj mjeri Bosna i Hercegovina ima odgovornost za neadekvatne pravne lijekove za rješavanje slučajeva prisilnih nestanaka koje autori predstavke ne pripisuju Državi članici. Komitet je utvrdio povredu članova 6, 7, i 9, u vezi sa članom 2, stav 3, Pakta, u odnosu na gospodina Huseina Hamulića; i člana 7, čitati samostalno i u vezi sa članom 2, stav 3, u odnosu na autore predstavke. Slažem se s ovim zaključkom koji je u skladu s ranijim Mišljenjem Komiteta. Pišem odvojeno kako bih objasnila pravni osnov dodatnog navoda autora predstavke prema članu 16, čitati u vezi sa članom 2 stav 3 Pakta koji nije potkrijepljen.
2. Član 2, stav 3 (a), propisuje da je svaka Država članica u obavezi da svakoj osobi čija su prava i slobode narušeni, osigura pravo na djelotvoran pravni lijek ". Prema ustaljenoj praksi Komiteta član 2, stav 3 ne propisuje nezavisno pravo, već mogućnost pozivanja na isti u kombinaciji s drugim članovima Pakta²⁰. Navodi o povredi suštinskih prava trebaju biti dobro zasnovani i diskutabilni²¹. Stoga, navod autora predstavke da je prekršen član 2, stav 3 u vezi sa članom 16 Pakta treba da potkrijepi tužbu protiv dotične Države članice u skladu sa članom 16 ili na drugi način koji se odnosi na Državu članicu.
3. U ovom slučaju autori predstavke su od Komiteta tražili da utvrde da je Država članica prekršila obavezu da obezbijedi djelotvoran pravni lijek i povredu člana 16 Pakta. Ne navode da je prisilni nestanak gospodina Huseina Hamulića pripisan Bosni i Hercegovini, već neprijateljskim oružanim snagama. Bez daljeg osnova za povezivanje Države članice sa nestankom, navodi autora predstavke nisu potkrijepljeni odnosno da je njihova Država članica prekršila član 16, u vezi sa članom 2 stav 3 Pakta.
4. Ovo pitanje se razlikuje od navoda prema članovima 6, 7 i 9 pravo na život, zabrana mučenja, okrutnog, nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja i prava na slobodu i sigurnost osobe koji zahtijevaju pozitivne mjere zaštite bez obzira na to da li je stvarni zločin povezan sa Državom članicom. Članom 7 se od Država članica traži "da preduzmu pozitivne mjere kako bi se osiguralo da privatna osoba ili pravni subjekat ne budu izloženi mučenju ili okrutnom, nehumanom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju koliko god je to u njihovoj moći."²² Ova obaveza se po prirodi razlikuje od člana 16, koji obavezuje Države da garantuju pravo na priznavanje osobe pred zakonom. Činjenica da se prisilni nestanak desio na području Države ne znači da je Država članica

²⁰ S.E. protiv Argentine, predstavka broj 275/88.par.5.3.

²¹ Kazantzis protiv Kipra, predstavka broj Cyprus 972/2001, par. 6.6.

²² Opšti komentar broj 31: Priroda opštih pravnih obaveza država članica Pakta (2004), par. 8.

prekršila član 16, jer joj se isti ne može pripisati; niti je pruženo dovoljno osnova za utvrđivanje povrede člana 16. u vezi sa članom 2 stav 3 Pakta²³.

5. Ja bih da naglasim da je ovaj zaključak u potpunosti u skladu sa zakonskim kvalifikacijama nestanka Huseina Hamulića. Komitet u stavu 9.3 objašnjava da se pojam "prisilni nestanak" može koristiti u proširenom smislu i odnosi se na nestanke koji su počinjeni od strane snaga koje su nezavisne ili neprijateljski raspoložene prema Državi članici. Iz toga bi bilo pogrešno zaključiti da svaki prisilni nestanak automatski čini Državu odgovornom za kršenje člana 16, bez obzira što joj se isti pripisuje bez dodatnih osnova za povezivanje Države članice sa nestankom. Činjenica je da se takav zločin koji je počinjen nad žrtvom može opisati kao prisilni nestanak ali ne znači da se automatski Država mora smatrati odgovornom u skladu sa članom 16 generišući dodatne obaveze za pružanje djelotvornog pravnog lijeka u skladu sa članom 2 stav 3 Pakta.
6. Iz gore navedenih razloga ja bih radije da se objasni da navod u skladu sa članom 16, u vezi sa članom 2 stav 3 nije potkrijepljen. U svakom slučaju naglasila bih da Komitet nije bio motivisan za razmatranje sudske ekonomičnosti. Ne ignorišem vrlo ozbiljnu prirodu prisilnog nestanka, kao jednog od najgnusnijih kršenja ljudskih prava i potrebu za efikasnom zaštitom žrtava prisilnog nestanka i njihovih porodica. Imperativ je na preduzimanju djelotvornih mjera kako bi se odgovorilo na svaki takav zločin počinjen na području jedne države. Komitet je utvrdio povredu članova 6.; 7. i 9., u vezi sa članom 2, stav 3, Pakta, u odnosu na gospodina Huseina Hamulića; i člana 7., čitati samostalno i u vezi sa članom 2, stav 3, u odnosu na autore. Komitet time pokazuje najveće poštovanje prema patnji bolu kroz koji su prošli gđin. Husein Hamulić i njegovi srodnici.
7. Kao što sam već objasnila gore navedeni zaključci Komiteta koji se fokusiraju na članove 6, 7 i 9, generalno, ne negiraju zaštitu žrtve prisilnih nestanaka iz člana 16, niti Mišljenje Komiteta negira značajnu vrijednost prava na priznavanje kao osobe pred zakonom. Zanovano je na pažljivoj analizi Pakta, odnosno člana 16, i razmatranju specifičnosti slučaja. Uloga Komiteta jeste da pažljivo ispita svaku predstavku na osnovu Pakta i da utvrdi da li činjenične okolnosti pokazuju da je došlo do kršenja Pakta od strane Države članice, a ne da utvrđuje uopštene pojmove ili donosi rutinske zaključke na osnovu ideje koja nije sadržana u Paktu²⁴. Na osnovu toga, Komitet je utvrdio povredu prava na priznavanje osobe pred zakonom u nekoliko drugih slučajeva prisilnih nestanaka koje su zapravo provodili državni organi i uvjerena sam da će tako i nastaviti kada su takve tvrdnje potkrijepljene.

---

²³ Rizvanović protiv Bosne i Hercegovine, predstavka broj 1997 / 2010, pojedinačno mišljenje članova Komiteta G.L. Neuman i A. Zajbert-Fohr.

²⁴ Aboufaied protiv Libije, predstavka broj 1782/2008, Pojedinačno mišljenje člana Komiteta gđina. Walter Kälin.

Izdvojeno mišljenje članova Komiteta Oliviera de Frouville, Mauro Politi, Victor Manuel Rodríguez-Rescia i Fabián Omar Salvioli (delimično izdvojeno)

1. U stavu 9.7 Mišljenja, Komitet je odlučio da ne razmatra odvojeno navode autora iz člana 16, u vezi sa članom 2, stav 3, Pakta. Čini se da Komitet traži primjenu principa ekonomičnosti: "U svjetlu gore navedenih nalaza, Komitet neće pojedinačno ispitivati...". Drugim riječima, smatra se da je Komitet uzeo u obzir navode autora tokom pregleda usklađenosti Države članice s članovima 6, 7 i 9 Pakta, gdje je utvrđeno kršenje (stav 9.6). Međutim, to nije ono što se zaključuje iz čitanja autorovih zaključaka, koji član 16 navode nezavisno odnosno, pozivaju se na praksu Komiteta u drugim slučajevima prisilnog nestanka, i traže da Komitet utvrdi povredu člana 16²⁵. Dakle, nije bilo osnova za primjenu principa ekonomičnosti.
2. Međutim, nama se čini da je meritum odluke Komiteta ono što je otvoreno za razmatranje: s jedne strane, Komitet priznaje da događaji u pitanju odgovaraju opisu "prisilnog nestanka" (stav 9.3.) i, s druge strane, Komitet smatra da nije bilo potrebe da se izjasni o navodnom kršenju člana 16, u vezi sa članom 2 stav 3. Međutim, po našem mišljenju, od ove dvije tvrdnje ne mogu obje biti tačne jer vjerujemo da svaki prisilni nestanak nužno podrazumijeva kršenje člana 16.
3. Član 16 potvrđuje pravo svakoga da "kao osoba bude priznat pred zakonom". U pripremi Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima i Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima utvrđeno je da koncept "pravnog lica" pokriva ne samo sposobnost pojedinaca da djeluju, što ide uz priznavanje prava na zaključenje ugovora i ugovorne odgovornosti, nego i činjenica, da svaka osoba bude prepoznata kao nosilac individualnih prava i obaveza²⁶. U tom smislu, član 16 je bez sumnje jedan od najvećih direktnih izraza poštivanja načela dostojanstva osobe u međunarodnom pravu o ljudskim pravima: sam pojam ljudskog bića podrazumijeva pravo na priznavanje pravnog lica, nezavisno od pravne sposobnosti koja se osobi pridaje (na primjer novorođenčad imaju pravo na pravni subjektivitet čak i ako imaju ograničen kapacitet što znači da oni ne uživaju sva prava). Međutim, kao što je Radna grupa za prisilne nestanke je naglasila, prisilni nestanak je najbolji primjer kršenja prava na priznavanje pravnog lica²⁷. U svom prvom izvještaju,

---

²⁵ Autori citiraju predstavku broj 1495/2006, Zohra Madoui protiv Alžira, od 1. decembra 2008. godine, par. 7.7, i broj 1327/2004, Grioua protiv Alžira, od 16. avgusta 2007. godine, par. 7.9.

²⁶ Pogledajte A. Verdoodt, Naissance i značenje *de la Déclaration universelle des droits de l'Homme*, Louvain-Pariz, *Société d'Etudes Morales, Sociales i Pravn*, Editions Nauwelaerts, 1964, str. 108-111. Manfred Nowak, UN Pakt o građanskim i političkim pravima. CCPR komentar, Kehl, N.P. Engel, 1993, str. 282-283.

²⁷ Opšti komentar o pravu na priznavanje kao osobe pred zakonom u kontekstu prisilnih nestanaka, A / HRC / 19/58 / rev.1, par. 42.

Radna grupa smatra da je u praksi prisilnog nestanka prekršeno to pravo²⁸. Deklaracija o zaštiti svih osoba od prisilnih nestanaka prepoznaje ovu vezu, u članu 1, paragraf 2: "Svako djelo prisilnog nestanka stavlja osobe u situaciju van zaštite zakona. ... To predstavlja kršenje pravila međunarodnog prava, između ostalog, i prava na priznavanje osobe pred zakonom. "

4. Istina je da je neko vrijeme Komitet bio nevoljan da u obzir uzme ovu dimenziju sve do 2007. godine kada je odlučio, u vezi sa zaključcima tužioca, da proglasi povredu člana 16 u vezi prisilnog nestanka²⁹. Odluke po tom osnovu primjenjene su dvije godine kasnije od strane Inter-američki sud za ljudska prava u slučaju *Anzualdo-Castro protiv. Perua*³⁰. Ovakav trend u sudskoj praksi je ohrabren tako da je Radna grupa usvojila Opšti komentar iz 2011. godine o tom pitanju. U Opštem komentaru, Radna grupa povlači vezu između prava na priznavanje kao osobe pred zakonom i jedan od konstitutivnih elemenata prisilnog nestanka: činjenicu da se nestala osoba nalazi "izvan zaštite zakona":
5. "To znači da ne samo da je pritvor odbijen, i /ili da je nepoznata sudbina ili boravište nestalih nego i da osoba lišena slobode nema prava po zakonu i da se nalazi u pravnom vakuumu, odnosno u situaciji nezaštićenosti.
6. "Prisilni nestanak podrazumijeva poricanje pravnog postojanja nestalog lica i, kao posljedica toga, spriječeno je da uživa sva ljudska prava i slobode. Nestala osoba može zadržati svoje ime, bar ono pod kojim je prijavljena po rođenju (osim u slučajevima kada je pravi identitet djece, koja su odvedena od roditelja, sakriven ili uništen) ali koje se ne nalazi na spisku zatvorenika; niit je zavedeno u regitre umrlih. Nestale osobe su *de facto* lišene stalnog mjesta boravka. Njegova / njena svojstva su ostala u pravnom vakuumu, jer niko, pa ni sledeći srodnik, ne može raspolagati bilo kojom imovinom dok se nestala osoba ne pojavi živa, bude proglašena mrtvom ili da više ne postoji³¹.
7. Stavljanje osoba izvan zaštite zakona je ključni element koji razlikuje prisilni nestanak od određenog oblika lišavanja slobode tokom kojeg je pravo trećeg lica da dobije informacije o pritvoru ponekad znatno ograničeno. Članovi 18., 19. i 20. Međunarodne konvencije o zaštiti svih osoba od prisilnih nestanaka zahtijevaju da se razjasne pravila koja uređuju ovo pravo na informacije od strane trećeg lica. Član 20., posebno, propisuje da:
8. "1. Samo ukoliko je lice zaštićeno zakonom a lišavanje slobode predmet sudske kontrole može se izuzetno pravo na informaciju iz člana 18 ograničiti, ukoliko je to strogo neophodno i ukoliko je to predviđeno zakonom, i ako bi prenos informacije imao negativan efekat na privatnost ili bezbjednost tog lica, ometao krivičnu istragu ili iz nekih drugih jednako važnih razloga u skladu sa zakonom i važećim međunarodnom pravom i ciljevima ove konvencije. Ni u kom slučaju neće biti ograničenja prava na informaciju iz člana 18 koja bi mogla predstavljati postupanje definisano u članu 2. ili biti kršenje člana 17 stav 1. Bez prejudiciranja eventualne zakonitosti lišavanja lica slobode, države članice garantuju licima iz člana 18 stav 1 pravo na brz i efikasan pravni lijek kao sredstvo dobijanja, bez odlaganja, informacije iz člana 18. stav 1. Ovo pravo na lijek se ne može ukinuti ili ograničiti u bilo kojim okolnostima".
9. Gordijev čvor Konvencije jeste: kako namiriti na potrebu da se u nekim slučajevima ograniči pristup informacijama koje se odnose na osobe lišene slobode i zbog toga odbiti

---

²⁸ E/CN.4/1435, par. 184

²⁹ Predstavka broj 1328/2004, Kimouche protiv Alžira i predstavka broj 1327/2004, Grioua protiv Alžira, 10. jula 2007. godine, par. 7.8. i 7.9.

³⁰ Inter-američki sud za ljudska prava, serija C, broj 202, presuda od 22. septembra 2009. godine, par. 90-91.

³¹ Gore-navedeni Opšti komentar, par. 1 i 2.

takve informacije, i imperativa, da se ipak, osoba drži "pod zaštitom " zakona. Ova dilema pokazuje suštinsku prirodu konstitutivnog elementa " osobe u situaciji u kojoj su izvan zaštite zakona". Kršenje člana 20., odnosno uskraćivanje prava na informacije u praksi se odnosi na negiranje postojanja nestalih kao pravnih lica.

10. Kao rezultat toga, opis lišavanja slobode kao prisilnog nestanka svodi se na to da je osoba stavljena van zaštite zakona tokom lišavanje slobode. S druge strane, kao što "stavljane van zaštite zakona" proizlazi iz potpunog uskraćivanja prava na informacije o lišenju slobode, što je najčešće u obliku "poricanja" lišenja slobode ili drugo, u najmanju ruku, predstavlja "prikriivanje sudbine ili nestalog lica "(Međunarodna konvencija o zaštiti svih osoba od prisilnih nestanaka, član 2.).
  11. Uz negiranje ili odbijanje da se daju informacije, nestale osobe, u stvarnosti, postaju "osobe koje ne postoje", čime dobijaju status osobe koja se nalazi u rukama vlasti i koja je lišena pravnog statusa što je karakteristično za povredu člana 16. Pakta.
  12. Čini nam se, stoga, nelogično da Komitet navodi da se lišavanje slobode može opisati kao prisilni nestanak a u isto vrijeme treba da se uzdrži navoda o kršenju člana 16.
  13. Činjenica da se u ovom slučaju prisilni nestanak ne pripisuje Državi članici ni na koji način ne mijenja ovaj zaključak. Naravno, navodi se da je nestanak pripisan "neprijateljskim snagama koje su unutar Države" odnosno snagama koje se nalaze na teritoriji Države članice. Međutim, ono što je na kocki jeste neuspjeh Države članice da ispuni svoje proceduralne obaveze u skladu sa članom 2. Prisilni nestanak ima ulogu katalizatora odgovornosti Države članice, ali takva odgovornost nije ispunjena zbog toga što članovima porodica nestalih osoba nije obezbjeđen adekvatan pravni lijek. Nema sumnje da navodi koje je Komitet usvojio u stavu 10. Mišljenja, po ovom pitanju, mogu biti pogrešno protumačene jer se smatra da činjenice ukazuju na kršenje članova 6., 7. i 9., u vezi sa članom 2. stav 3. U stvari , prekršen je član 2., stav 3, zajedno sa svim drugim članovima koji su prekršeni u odnosu na prisilni nestanak (6., 7., 9. i 16.). Smatramo da je na takav način Komitet trebao formulisati stav 10.
-